

доцна кога тоа зачестува. Кирил повеќе е претставуван. Нивното иконографско претставување најчесто го среќаваме во Рим и регионот на Охрид, потоа на останатиот дел од Балканот, Чехословачка и Русија (Кијев). Ова, од своја страна, можеби најмногу зборува за тоа колку бил развиен култот на Кирил и Методиј.

Зборникот има свое значење и придонесува за проучување и осветлување на низа моменти од животот и делото на Солунските браќа, како и на голем број други прашања поврзани со нивната активност. Во зборникот се изнесени низа интересни податоци и се

покриени мноштво прашања. Меѓутоа, речиси во сите трудови на грчките автори се забележува тенденцијата за едностранчиво толкување и објаснување на поставените прашања и проблеми, со отворена или прикриена цел да се даде на сè и сешто грчки или прогрчки карактер и дух, истиот да се идеализира и сè што е словенско да се омаловажи, вулгаризира и елиминира. А токму тоа противречи на мисијата, делото и идеалите на Кирил и Методиј и нивните ученици.

Елефтерија ВАМВАКОВСКА
и Ристо ХРИСТОВ

Д-р Растислав Терзиоски: ДЕНАЦИОНАЛИЗАТОРСКАТА ДЕЈНОСТ НА БУГАРСКИТЕ КУЛТУРНОПРОСВЕТНИ ИНСТИТУЦИИ ВО МАКЕДОНИЈА, ИНИ Скопје, 1974 год., стр. 424.

Годинава во издание на Институтот за национална историја — Скопје излезе од печат трудот на д-р Растислав Терзиоски под наслов ДЕНАЦИОНАЛИЗАТОРСКАТА ДЕЈНОСТ НА БУГАРСКИТЕ КУЛТУРНОПРОСВЕТНИ ИНСТИТУЦИИ ВО МАКЕДОНИЈА.

Овој труд во нешто поскратена верзија авторот го одбрани како докторска дисертација 1965 година на Филозофскиот факултет во Скопје. Во него нашироко и богато аргументирано е обработен еден од важните аспекти на бугарскиот окупаторски систем во Македонија во текот на Втората светска војна. Како и самиот автор што наведува во Уводот на својот труд денационализаторската пропаганда спроведена преку културнопросветните и другите пропагандни институции кои посебно се обработуваат во тру-

дот, заема едно од позначајните места во целокупниот притисок на окупаторот врз македонскиот народ. Тоа е една од основните карактеристики на бугарскиот окупаторски систем.

Покрај Предговорот и Уводот, трудот е разделен на шест глави со соодветни подзаглавија.

Во предговорот авторот ја разгледува основната проблематика на трудот, и тешкотните и проблемите со кои се среќавал во работата.

Во Уводот накратко се образложуваат корените на бугарската културнопросветна пропаганда во Македонија. Тргувајќи оттука се истакнува можеби и основниот заклучок на делото дека она што се случуваше во годините на Втората светска војна е на извесен начин само продолжение на старите обиди на бугарската буржо-

азија за бугаризирање на македонскиот народ. Во условите на фашистичкиот поредок требаше да се оствари еден стар антимакедонски стремеж на бугарската буржоазија.

Насловите на петте глави во книгата се следните: 1. Воведување на бугарскиот училиштен систем во Македонија; 2. Карактерот на бугарските училишта во Македонија како специфична форма на идеолошка агресија; 3. форми, методи и средства за денационализацијата на училишната младина во окупирана Македонија; 4. Дејноста на „Браник“ и другите профашистички организации во денационализацијата на македонската младина; 5. Денационализаторската активност на бугарската дирекција за национална пропаганда во Македонија; и 6. Отпорот на македонскиот народ против денационализаторската дејност на бугарските културно-просветни институции.

Во глава прва даден е преглед на целата организација на наставата на бугарските училишта; отворање на бројни училишта, вечерни и стручни курсеви, народни универзитети и слично. Се говори за кадровската политика на бугарските власти во Македонија — донесување на проверени и корисни за власта просветни работници од Бугарија и недовербата кон македонските просветни кадри.

За целите и задачите на бугарскиот просветен апарат се говори во глава втора. Аргументирано се укажува на фактот дека бугарските училишта во Македонија, пред сè, требало да служат на фашизмот и големобугаризмот. Била создадена специјална наставна

програма која требало исклучиво да служи за бугаризирање на македонските ученици. Според авторот во бугарските училишта т.н. предмети по бугарознание (бугарски јазик, бугарска национална историја и географија) биле предмети на кои се давало најголем простор во школувањето, а некогаш целата настава се сведувала на тие предмети по бугаризирање.

Во глава трета обработени се формите и методите во превоспитувањето на македонските ученици. Тука посебно се обработени обидите за создавање на врски меѓу училишната младина во Бугарија со таа од Македонија. Потоа строгата дисциплина над македонските ученици која се водела од страна на школските власти; создадените специјални училишни институции за таа цел, итн. Тука, во посебно подзаглавие се обработени и напорите на бугарските училишни и полициски власти за спречување на комунистичкото влијание во училиштата во Македонија, како и мерките против напредните учители прогласени како непогодни за спроведување на горните мерки.

Нашироко се говори за создавањето, идеологијата и структурата на бугарската фашистичка организација „Браник“ која отворено се мешаше во работата на бугарските училишта, пред сè, во борбата против прогресивното движење на македонската младина. Во глава четврта на трудот исто така тука станува збор и за другите профашистички бугарски организации кои настојувала да стекнат позиции меѓу македонската младина и се бореле против сè напредно во неа.

Глава петта ја разработува организацијата и задачите на Бугарската дирекција за национална пропаганда во Македонија. Со седиште во Скопје оваа пропагандна институција ја имаше под своја контрола големата мрежа на културнопросветните институции во Македонија: клубовите, народните читалишта, библиотеките, читалиштата, музеите, радиото, театарот, киното и слично. Секоја од нив посебно и сите заедно се под контрола на Дирекцијата и се напнуваа непрестајно пред сè да го докажуваат бугарскиот карактер на Македонија и да го бугаризираат македонскиот народ.

Шестата глава посебно ја одбележуваме. Во неа авторот дава еден логичен заклучок дека македонскиот народ не остана пасивен елемент, туку даде жилав отпор на новото национално и социјал-

но угнетување. Со тоа делото многу добива во неговата научна вредност.

Говорејќи за успехот на тој отпор, кој не престануваше од првите до последните денови на бугарската окупација, во оваа глава како да се прави и извесен заклучок на претходното излагање.

На крајот од трудот на д-р Растислав Терзиоски даден е и подолг заклучок, резиме на руски и англиски јазик, како и потребните прилози: извори и литература, регистри на лични и географски имиња и кратенки. Паѓа в очи богатиот прилог на цитираната документација која зафаќа околу една третина (100 страници) што несомнено на делото му дава посебна научна тежина и станува прегледна и достапна за читателите.

Катица ЈОСИФОВА